

Listening Post - heikkojen signaalien kuuntelupaikka

Marianne Tensing

Tänä vuonna järjestettiin Suomessa jo kuudetta kertaa Listening Post –seminaari, tällä kertaa otsikolla ”Missä mennään? Miten me suomalaiset voimme?” Päivän mittainen seminaari on osa OPUS (Organisation for Promoting Understanding of Society) -organisaation johtajan Lionel Stapleyn koordioimaa laaja-alaista kansainvälistä projektia, jonka tavoitteena on tutkia ihmisen ja häntä ympäröivän maailman suhdetta ihmisten kokemusten kautta. Vuoden ensimmäisille viikoille sijoittuva kuuntelutapahtuma, jossa ihmisten kokemuksellinen olo elinympäristöstään voisi tulla esiin ja kuulluksi, järjestetään samanaikaisesti yli kolmessakymmenessä maassa eri mantereilla. Tämänvuotinen Suomen raportti on luettavissa www.finod.fi ja kokoava artikkeli kansainvälisten seminaarien annista julkaistaan muutaman kuukauden sisällä sivuilla www.opus.org.uk.

Tämä kirjoitus perustuu seminaarin konsulttina tekemiini havaintoihin, kirjauksiin ja muistinpanoihin ja Suomen raportin kirjoittamistyöhön yhdessä Esko Klemelän, Leila Keski-Luopan ja Maija-Leena Setälän kanssa.

Listening Post -seminaarin ydinajatus on, että me ihmisinä kannamme eräällä tavalla omassa mielessämme ja kokemuksissamme mukana myös kaikkea itseämme ympäröivää: sitä, mitä näemme, kuulemme, luemme, kaikkia niitä maailman tapahtumia, yhteiskunnallisia ilmiöitä, organisaatioiden ja työyhteisöjen elämää ja ihmissuhteita, joissa olemme mukana. Ulkomaailman tapahtumat uppoavat kokemuksiimme sekä tietoisesti että tiedostamattomasti ja saavat meissä aikaan erilaisia olotiloja, mielikuvia, ajatuksia ja tunteita. Juuri näitä seminaarissa jaetaan, kuullaan ja tutkitaan.

Omat kokemuksemme, tuntemuksemme ja olotilamme kertovat meille henkilökohtaisen elämämme lisäksi myös tämän hetken yhteiskunnassa tapahtuvista ilmiöistä ja siitä, mihin suuntaan ollaan menossa, mitä meille (ihmisinä) on tapahtumassa.

On mielekästä pysähtyä kuuntelemaan, tutkimaan ja ajattelemaan, mistä kokemuksemme, olomme ja tunteemme oikein kertovat, mitä me itsestämme löydämme, millaisia huolenaiheita kannamme mukana ja millaisia heikkoja signaaleja valintojemme suunnasta tunnistamme. Kuuntelemalla voimme nähdä, mitä tässä ajassa on menossa, millaisia käännekohtia ollaan elämässä ja mihin suuntaan vaistomme meidät ajaa. Heikkoihin signaaleihin voidaan olla kosketuksessa oman sisäisen maailman, oman olemisensa kuuntelun kautta. Listening Post –seminaari on rakennettu siten, että syntyy tilaa keskittyneelle kuuntelemiselle, huomaamiselle ja oivaltamiselle.

Tänä vuonna kerrotuista kokemuksista nousi voimakkaasti esiin nykyihmisen lisääntyvä avuttomuus, voimattomuus ja kyvyttömyys toteuttaa itselleen välttämättömiä tarpeita ja ihanteita massiivisten, kasvottomien palvelu-organisaatioiden ja tavoittamattomaksi jäävien

poliittisten päätösten yhteis-kunnassa.

Seminaarissa tuotiin esiin huoli huolenpidon toimivuudesta ja ihmisen pelosta vanhuuden tuoman voimattomuuden ja yksinäisyyden edessä: entäs jos en pärjääkään, en osakaan olla yhteydessä nopeasti muuttuvaan maailmaan ja suuriin kasvottomiin järjestelmiin. Kuka minua kuuntelee, kenelle voisin kertoa olostani? Miten minulle käy, tuleeko minusta jätettä, mihin jätteet joutuvat? Kerrotuista kokemuksista löytyi epämääräistä pelkoa tulevaisuuden edessä, koska ei ole tietoa siitä, kuka pitää minusta huolta, eikä kukaan näytä ottavan vastuuta huolenpidosta. Pienillä lapsilla on vanhemmat, mutta kuka on vanhuksen "isä/äiti", kasvotön järjestelmäkö ja voiko siihen luottaa.

Kertomuksista nousi omana teemana esiin myös henkilökohtaisen puhutun kokemuksellisen kielen kuihtuminen kirjoitettujen tekstien, sanojen ja kuvien kieleen verrattuna. Internetin aikakausi on merkinnyt face-to-face – vuoro-vaikutuksen vähentymistä ja korvautumista erilaisilla verkkoyhteyksillä, joissa kirjoitetut sanat, kuvat ja symbolit ovat tapa välittää tietoa ruumiin kielen jäädessä pois käytöstä. Usein merkityksellisin ja ymmärrystä edistävin viesti kulkee juuri ruumiin kielen, ilmeiden tai äänensävyjen kanavia pitkin. Kun aito kontakti toiseen ihmiseen tulee vaikeaksi, ihminen kokee olevansa sisäisesti yksin. Vuorovaikutuksellinen kohtaaminen jää näennäiseksi ja pinnalliseksi.

Yhdeksi teemaksi niputettiin myös sellaiset kokemukset, jotka kertoivat ihmisen vaikeudesta tehdä itseään koskevia valintoja ja luottaa omaan kykyynsä ohjata elämäänsä. Internetin vaikutukset yltyvät myös tähän ilmiöön. Lähes kaikki informaatio on lähes kaikkien vapaasti saatavilla ja käytettävissä, ja se vaikeuttaa tehdä valintoja ja päätöksiä nopeasti.

Informaation runsaus edellyttäisi mahdollisuutta pysähtyä sen analysoimiseen, mutta elämän hektisyys ei anna siihen aikaa. Tällä tavalla ihminen joutuu mahdottoman tilanteen eteen: hänen on pakko tehdä nopeita päätöksiä ilman että hän voisi vähäkään ennustaa valintojensa seuraamuksia. Nyt kun gurujen ja auktoriteettien aika on ohi, ihminen huomaa, että myös toiset ihmiset ovat samantapaisessa tilanteessa, eli heilläkään ei ole enempää aikaa ja parempaa tietoa elämänsä ohjaamiseen. Ihminen joutuu väistämättä sen tosiasian eteen, ettei hän voi luottaa itseensä, mutta ei oikeastaan myöskään toisiin ihmisiin tai toisten tekemiin päätöksiin.

Tällaisissa tilanteissa ihminen kokee avuttomuutta huomatessaan, että hän ei kykenekään tekemään sellaisia päätöksiä, joiden perusteella hän voisi luottaa siihen, että ne tuovat tullessaan jotakin hyvää. Se on samalla sekä nöyryyttävä että pelottava kokemus etenkin aikuiselle, joka on aina luottanut siihen, että hän kykenee hallitsemaan omaan elämäänsä: nyt hänen on vain pakko luottaa toisten jo tekemiin päätöksiin.

Miten kerrottuja kokemuksia ja löydettyjä teemakokonaisuuksia tulkittiin ja ymmärrettiin? Mikä tämän hetken yhteiskunnallisessa elämässä on menossa, että juuri tällaiset teemat nousevat ihmisten kokemuksissa esille? Millaisia hypoteeseja voi tehdä nykyajan

yhteiskunnallisesta elämästä, ihmisestä ja ylipäänsä tästä ajasta? Hypoteeseja syntyi kolme.

Hypoteesi 1. Elämä tässä hektisessä ja virtuaalista kommunikointia ihannoivassa ajassa näyttää merkitsevän sellaista riskiä, että ihmisen sisäisessä maailmassa tapahtuu muutoksia, jotka vaikeuttavat aidon kontaktin luomista sekä omaan kokemukselliseen maailmaan että toiseen ihmiseen. Samantapaisia kohtaamiseen liittyviä vaikeuksia voi nähdä myös ihmisen ja ihmisen luomien järjestelmien välillä. Se näkyy esimerkiksi siinä, että palvelualojen henkilökohtaiset kontaktit korvataan yhä enemmän itsepalveluilla, automaattisilla vastauspalveluilla tai kokonaan teknisillä laitteilla. Näin ollen ihmiset eivät enää tavoita heitä varten tarkoitettuja organisaatioita ja järjestelmiä ja kokevat asioimisensa erittäin monimutkaisena. Kun ihmisen sisäisen ja ulkoisen maailman merkittävät tekijät kehittyvät samansuuntaisesti ja vahvistavat toisiaan, ihmiset eivät kykene enää vastaamaan toistensa hätään silloinkaan, kun siihen olisi periaatteessa halu.

Hypoteesi 2. Yhteiskunnan turbulentissa muutosprosessissa mukana pysyminen "*hinnalla millä hyvänsä*" on ymmärrettävissä sisäisenä pakkona suojautua yksin jäämisen tuottamalta kauhun kokemiselta, toisin sanoin psykologiselta kuolemalta. Voidakseen ylipäänsä olla yhteydessä toisiin ihmisiin, yksittäisellä ihmisellä ei juurikaan ole varaa tehdä muita valintoja kuin ollako tässä mukana vai ei. Jos hänellä ei ole uskallusta tai riittävästi henkilökohtaisia voimavaroja jättäytyä tämän kaiken ulkopuolelle, hänen on hyväksyttävä se tapa ja ne ehdot, joilla jonkinlaisetkin yhteydet ovat mahdollisia. Ja voidakseen olla yhteydessä toisiin, ihmisen on käytettävä sellaista puheen tai toiminnan kieltä, jota toisetkin käyttävät. Yhteisön pahoinvointi, ja yksilöiden kokemus ihmisten välisestä etäisyydestä, suojattomuudesta ja erilaisten "voimien" armoilla olemisesta on luomassa psykologista lohkoutumista, mikä entisestään vaikeuttaa yksilön itseymmärrystä ja yhteistyötä yhteisöllisellä tasolla. Ilmiön kääntöpuoli on se, että ollessaan mukana ajan virrassa ihminen on vaarassa sokeutua sille, mikä on aidosti ja kokemuksellisesti häntä itseään ja mikä on ulkopuolisen maailman pakottavaa vaikutusta hänessä.

Hypoteesi 3. Yksilö näkee ja tunnistaa erilaista vääryyttä ja pyrkii kieltämällä suojautumaan syyllisyydeltä ja sen tuomalta kauhulta. Kun ihminen koko ajan on jollakin tasolla tietoinen siitä, että myös hän itse omilla valinnoillaan, tekemisillään ja tekemättä jättämisillään on ylläpitämässä sellaista yhteiskuntaa, jossa tuotetaan kärsimystä ja hätää toisille, hän kieltämällä sen puolen voi lohkoa syyllisyyden pois itsestään.